

Diagnostiek op afstand met 3DM in tijden van corona

Inleiding

Momenteel beleven wij een onwerkelijke en zware tijd vanwege het coronavirus. Dit vergt veel flexibiliteit van iedereen. Ook binnen de dyslexiezorg zijn vergaande aanpassingen nodig. Omdat direct cliëntcontact op dit moment zeer lastig is, zijn veel dyslexiepraktijken overgeschakeld naar het geven van behandelingen op afstand, om er zo toch voor te zorgen dat kinderen met dyslexie de zorg krijgen die zij nodig hebben.

Echter, een volgend probleem komt nu om de hoek kijken: hoe zorg je ervoor dat kinderen met dyslexie die momenteel nog *niet* in behandeling zijn toch toegang krijgen tot de voor hen noodzakelijke zorg?

Dit vormt een dilemma, want een goede diagnostiek vormt de toegangspoort tot het recht op een (vergoede) behandeling. Het uitvoeren van diagnostiek op afstand is echter nog een grotere uitdaging dan het behandelen op afstand, omdat de beschikbare testen doorgaans zo ontwikkeld zijn dat ze gericht zijn op cliëntcontact. Zo ook 3DM.

Normaalgesproken is het van belang om er bij een afname van een test voor te zorgen dat de testsituatie zoveel mogelijk gelijk is aan de testsituatie tijdens de normering. Echter, als auteurs beseffen wij heel goed dat dit geen normale tijden zijn.

Om ervoor te zorgen dat kinderen met dyslexie nog steeds toegang krijgen tot de zorg die zij zo hard nodig hebben, hebben wij voor elke 3DM-subtest getest of er een manier is om deze af te nemen op afstand. Gelukkig is gebleken dat een deel van de subtesten (soms met wat aanpassingen) toch nog steeds op een redelijk betrouwbare manier afgenomen kunnen worden.

Het grote voordeel van het (blijven) gebruiken van 3DM is dat:

- Diagnostiek nog steeds op een relatief betrouwbare wijze kan worden uitgevoerd. Belangrijke vaardigheden als lezen, fonologisch bewustzijn en snel benoemen kunnen nog steeds onderzocht worden.
- Voor degenen die de test gebruiken als evaluatie-instrument betekent dit ook dat er een nulmeting is voor de behandeling. Het gebruik van 3DM als evaluatie-instrument heeft als grote voordeel dat de vooruitgang goed gemonitord kan worden omdat de scores uitgedrukt worden in percentiel en T-scores én door het continue normeringsmodel de scores altijd vergeleken kunnen worden met de leerperiode waarin de leerling zich op dat moment bevindt.
- Het gebruik van 3DM als evaluatie-instrument heeft als bijkomend voordeel dat deze geschikt is om bijvoorbeeld een *Reliable Change Index* mee te berekenen, een maat voor individuele vooruitgang die vanuit het NJi als een van de outcome indicatoren is geformuleerd en die derhalve ook bij uitvraag van gemeentes vaak gebruikt wordt.

3DM | Dyslexie

Belangrijk om rekening mee te houden bij diagnostiek op afstand:

- De testafname verloopt niet op een standaard manier en de test is niet gevalideerd op deze wijze (dit geldt overigens voor alle testen die beschikbaar zijn binnen de dyslexiezorg).
- Er zit vaak een kleine vertraging in videobellen. Hierdoor zijn de reactietijdscores mogelijk wat minder betrouwbaar, let hierop bij interpretatie (zeker in geval van scores die op het randje zitten). Bij uittesten leek deze vertraging niet meer dan 300ms, maar dit hangt ook af van de snelheid van de internetverbinding en het gebruikte videobelprogramma.
- Digitale onderzoek vergt, nog meer dan gebruikelijk, van zowel de diagnosticus als de cliënt grote betrokkenheid. Het is aan de diagnosticus om steeds weer in te schatten of onderzoek op deze wijze verantwoord is en waardevolle informatie zal opleveren over de individuele cliënt.
- Uiteraard blijven naast 3DM nog meer testen nodig om een verantwoorde diagnose te kunnen stellen – dat was zo, dat blijft zo. Het is belangrijk om als instituut goed in te schatten welke testen aanvullend zeker nodig zijn, en of en hoe deze testen af te nemen zijn op afstand.
Ook is het belangrijk per cliënt van te voren een inschatting te maken of het nodig gaat zijn om aanvullend onderzoek te doen (bijvoorbeeld naar comorbiditeit) en of dit mogelijk is in deze situatie, of dat het beter is het onderzoek uit te stellen.

Algemene opmerkingen bij 3DM-testafname op afstand

Minimale eisen:

- Om de 3DM af te kunnen nemen is het van belang een programma te gebruiken waarmee videobellen mogelijk is, en waarbij zowel geluidskwaliteit als beeldkwaliteit zo goed mogelijk zijn. Ook is het belangrijk dat het programma AVG-proof is. Daarnaast moet het programma de volgende functionaliteiten bevatten:
 - mogelijkheid tot het delen van het beeldscherm van de diagnosticus;
 - mogelijkheid tot het uitzetten van de beide beeldschermen (belangrijk voor de auditieve taken);
 - liefst ook mogelijkheid tot opname van geluidsfragmenten (om het nakijken naderhand makkelijker te maken)
- De cliënt moet beschikken over een rustige ruimte.
- De cliënt en de diagnosticus moeten beschikken over een goede stabiele internetverbinding, zeker voor een zo betrouwbaar mogelijke tijdsmeting. Belangrijk is dat er zo min mogelijk storende factoren zijn. Dit betekent aan beide kanten (diagnosticus en cliënt) dat er geen tv aan moet staan in huis en geen andere activiteit die beroep doen op het internet uitgevoerd worden tijdens het onderzoek (denk aan streamen van netflix, gaming). Een internetverbinding via een netwerkkabel is het meest stabiel, bij wifi is het belangrijk om een kamer zo dicht mogelijk bij de wifi-router te gebruiken.
- De computer van de cliënt moet voorzien zijn van minimaal een normale beeldschermgrootte (normale grootte laptop of stand alone pc, géén ipad, tablet of minilaptop gebruiken).

3 D M | Dyslexie

- De computer van de cliënt moet een goede audio hebben (liefst met koptelefoon of oortjes).
- Bij jonge cliënten is het belangrijk dat een ouder erbij zit om te zorgen dat de afname technisch gezien zo goed mogelijk verloopt.

Verdere opmerkingen:

- Zorg ervoor dat het geluid zowel op de computer van de diagnosticus op die van de cliënt hard genoeg staat. Idealiter gebruikt de cliënt oortjes of een koptelefoon om het geluid goed te kunnen horen.
- Het is belangrijk dat de cliënt niet praat tijdens de afname van de test, en de diagnosticus ook niet, omdat dan het geluid niet goed te horen is. Geef hierover dus duidelijke instructies.
- Scoring taken:
 - Zorg dat je de papieren scoreformulieren van 3DM hebt klaarliggen.
 - Via sommige videobelprogramma's is het mogelijk om tijdens de afname van een test het geluid op te nemen, als back up van de papieren scoreformulieren. Zorg voor toestemming voor opname, een veilige plaats om deze op te slaan en verwijder de bestanden zodra de afnamen zijn gescoord.

Instructies per taak

Taak	Afname
Leestaak	Af te nemen op afstand
'Basis' reactietijd taak	<i>Niet af nemen op afstand</i>
Benoemtaak	Af te nemen op afstand
Geheugenspan taak klanken	Af te nemen op afstand
Spellingtaak	<i>Af te nemen op afstand in aangepaste afnamevorm. Alleen accuratesscore gebruiken en met beleid interpreteren.</i>
Letter-klank identificatie taak	<i>Niet af nemen op afstand</i>
Foneem deletie taak	Af te nemen op afstand
Geheugenspan taak syllabes	Af te nemen op afstand
Letter-klank discriminatie taak	<i>Niet af nemen op afstand</i>
Geheugenspan taak non-verbaal	<i>Niet af te nemen op afstand</i>

3 D M | Dyslexie

Leestaak:

- **Instructie vooraf:** 'We gaan een leestaak doen. De instructies krijg je te horen en te zien op het scherm. Ik deel zo meteen het scherm met je, je ziet mij dan niet meer, maar ik kan je wel nog gewoon horen'.
- **Scherf:** De diagnosticus deelt het scherm met de cliënt.
- **Benodigheden:** De diagnosticus heeft zelf het papieren scoreformulier voor zich. *Eventueel kunnen de antwoorden opgenomen worden (zie boven).*
- **Taakafname:** Start de taak, de cliënt krijgt de instructies te zien en te horen. De cliënt leest de woorden zo snel mogelijk voor. Zodra de cliënt op het einde van een pagina is, drukt de diagnosticus op de groene knop, dan verschijnt de volgende lijst met woorden. Na een halve minuut stopt de tijd vanzelf.
- **Scoring:** De diagnosticus gebruikt het scoreformulier van de leestaak (en eventueel de geluidsopname) om de taak na afname zoals gebruikelijk te scoren.

'Basis' reactietijd taak:

Deze kan niet afgenomen worden.

Benoemtaak:

- **Instructie vooraf:** 'We gaan een taak doen waarbij je letters, cijfers en plaatjes moet benoemen. De instructies krijg je te horen en te zien op het scherm. Ik deel zo meteen het scherm met je, je ziet mij dan niet meer, maar ik kan je wel nog gewoon horen'.
- **Scherf:** De diagnosticus deelt het scherm met de cliënt.
- **Benodigheden:** De diagnosticus heeft zelf het papieren scoreformulier voor zich. *Eventueel kunnen de antwoorden opgenomen worden (zie boven).*
- **Taakafname:** Start de taak, de cliënt krijgt de instructies te zien en te horen. De cliënt benoemt zo snel mogelijk de letters, cijfers en plaatjes. Zodra de cliënt klaar is met voorlezen drukt de diagnosticus op de knop (voor de tijdsmeting).
- **Scoring:** De diagnosticus gebruikt het scoreformulier van de benoemtaak (en eventueel de geluidsopname) om de taak na afname zoals gebruikelijk te scoren.

Geheugenspan taak klanken & Geheugenspan taak syllables:

- **Instructie vooraf:** 'We gaan nu een taak doen waarbij je klanken/korte onzinwoordjes hoort die je moet herhalen. Bij deze taak krijg je de klanken/woordjes alleen te HOREN, niet te zien. Om te zorgen dat je niet afgeleid wordt tijdens het luisteren moeten we even allebei het beeldscherm uitzetten. Je ziet dan alleen een zwart scherm met onze namen, maar we horen elkaar nog wel. Om het beeldscherm uit te zetten, druk je beneden in de taakbalk op 'stop video' (dit kan per programma verschillen). Probeer maar eens. Gelukt? Dan doe ik nu ook mijn beeldscherm uit. We horen elkaar nog steeds. Zet nu ook je koptelefoon op of doe je oortjes in zodat je het geluid goed kunt horen. Ik ga nu de taak starten, zo meteen krijg je te horen wat je verder moet doen'.
- **Scherf:** De diagnosticus deelt het scherm NIET met de cliënt, video wordt aan beide kanten uitgezet om te zorgen dat cliënt niet afgeleid wordt door het beeld van zichzelf of de diagnosticus. Vergeet niet na afname van de taak de videofunctie weer aan te zetten.

3 D M | Dyslexie

- **Benodigheden:** Het is het beste als de cliënt oortjes of een koptelefoon heeft zodat hij het geluid goed kan horen. De diagnosticus moet het papierenscoreformulier voor zich hebben liggen. *Eventueel kunnen de antwoorden opgenomen worden (zie boven).*
- **Taakafname:** Start de taak, de cliënt krijgt de instructies te horen. De cliënt probeert de items in juiste volgorde te herhalen. Wanneer de cliënt geantwoord heeft kan de diagnosticus op de knop drukken om het volgende item te laten aanbieden. Bij deze taak is geen tijdsmeting.
- **Scoring:** Antwoorden worden genoteerd op het scoreformulier voor de geheugenspan taak klanken c.q. de geheugenspan taak syllabes. Naderhand kunnen deze in het programma gescoord worden, eventueel met de geluidsopname als back up.

Spellingtaak:

Algemene opmerkingen: Bij de spellingtaak gebruikt de cliënt normaalgesproken de responsbox om tot een antwoord te komen. Wanneer de taak op afstand afgenomen wordt, is dat natuurlijk niet mogelijk. Het is daarom niet mogelijk om met de 3DM-spellingtaak een precies beeld te krijgen van de spellingvaardigheid van de cliënt.

Om toch een indicatie te krijgen van de nauwkeurigheid van het spellen kan de taak wel in aangepaste vorm afgenomen worden: de cliënt noemt de kleur van het vakje waarin het juiste antwoord staat en de testleider drukt de corresponderende knop in. De snelheid is dan NIET betrouwbaar te meten. De nauwkeurigheid wordt natuurlijk ook niet op de standaardmanier gemeten, dus daarmee moet bij de interpretatie zeker ook rekening gehouden. De resultaten geven hoogstens een indicatie van het spellingsniveau.

Belangrijke punten bij afname.

- De diagnosticus moet ervoor waken te snel te drukken en moet goed naar het antwoord van de cliënt luisteren. Aangezien de reactietijd toch geen rol speelt hoeft de diagnosticus NIET snel te drukken.
- Omdat de manier van antwoorden anders is dan in de instructie staat, moet er vooraf meer tijd besteed worden aan het oefenen. We hebben hiervoor twee oefenitems in powerpoint beschikbaar (vraag deze aan via klantenservice@boomtestonderwijs.nl). Deze kun je via het scherm delen en stap voor stap uitleggen wat de cliënt moet doen (zie 'Instructie vooraf').
- Tijdens de oefening merk je vanzelf of de manier van antwoorden goed werkt voor de betreffende cliënt. Desnoods kunnen de oefenitems herhaald worden om de manier van antwoorden nog wat meer te oefenen. Mocht de cliënt deze manier van antwoorden niet goed onder de knie krijgen dan is het niet raadzaam de taak verder af te nemen.

3 D M | Dyslexie

- **Instructie vooraf:** ‘We gaan nu een spellingtaak doen. Wat belangrijk is om te weten bij deze taak is dat we deze normaal gesproken met een knoppenkast afnemen. Maar omdat je nu niet naast me zit en jij dus geen knoppenkast hebt, doen we het nu even anders. Ik laat je een voorbeeld zien (*oefenitem in powerpoint openen en delen*). Je hoort zo meteen een woord, in dit geval ‘vis’. Je ziet dit woord ook. Uit het woord dat je ziet zijn letters weggelaten. Onder het woord staan 4 letters in vakjes in 4 verschillende kleuren (blauw, groen, rood, geel). Jij moet goed kijken welke letter is weggelaten. Noem de kleur van het vakje waarin die letter staat. Welke letter is weggelaten? En in welke kleur vakje staat deze? Juist, in [het de noem kleur van het] vakje, goed gedaan! Nu nog een voorbeeld. Het woord ‘kam’. Welke kleur heeft het juiste antwoord? Nu ga ik de taak starten. Ik deel zo meteen het scherm met je, je ziet mij dan niet meer, maar ik kan je wel nog gewoon horen. De computer vertelt je eerst wat je moet doen. Let op: dit klopt nu dus niet helemaal. Als er wordt gezegd: leg je vingers zó op de knoppen’ dan hoef je daar dus niet naar te luisteren, want ik heb mijn vingers hier op de knoppen’.
- **Scherm:** De diagnosticus deelt het scherm met de cliënt.
- **Benodigheden:** De voorbeelditems in powerpoint om de extra instructie mee te geven.
- **Taakafname:** Start de taak, de cliënt krijgt de standaard instructies te horen en te zien. De cliënt geeft aan welke kleur het juiste antwoord heeft, de diagnosticus drukt op de corresponderende knop. Tijdsmeting is dus NIET belangrijk, let er vooral op dat je niet te snel drukt en daardoor de verkeerde knop indrukt.
- **Scoring:** gebeurt automatisch. Let op: de reactietijdsmeting is dus NIET betrouwbaar!

Letter-klank identificatie taak & Letter-klank discriminatie taak:

- In principe zouden de letter-klank koppelingstaken op eenzelfde wijze kunnen worden afgenomen als de spellingtaak. Echter, juist bij deze taken is snelheid een belangrijke component bij het beoordelen van de letter-klank koppelingsvaardigheid, en deze is dus niet op een betrouwbare wijze af te nemen. Bij onderzoek op afstand zullen deze testen geen waardevolle informatie opleveren en we adviseren daarom deze taken niet gebruiken wanneer op afstand getest wordt.

3 D M | Dyslexie

Foneem deletie taak:

- **Instructie vooraf:** 'We gaan nu een taak doen waarbij je een klank van een woord moet weglaten. Bij deze taak krijg je het woord alleen te HOREN, niet te zien. Om te zorgen dat je niet afgeleid wordt tijdens het luisteren moeten we even allebei het beeldscherm uitzetten. Je ziet dan alleen een zwart scherm met onze namen, maar we horen elkaar nog wel. Om het beeldscherm uit te zetten, druk je beneden in de taakbalk op 'stop video' (dit kan per programma verschillen). Probeer maar eens. Gelukt? Dan doe ik nu ook mijn beeldscherm uit. We horen elkaar nog steeds. Zet nu ook je koptelefoon op of doe je oortjes in zodat je het geluid goed kunt horen. Ik ga nu de taak starten, zo meteen krijg je te horen wat je verder moet doen'.
- **Scherm:** De diagnosticus deelt het scherm NIET met de cliënt, video wordt aan beide kanten uitgezet om te zorgen dat cliënt niet afgeleid wordt door het beeld van zichzelf of de diagnosticus (zie screenshot hierboven). Vergeet niet na afname van de taak de videofunctie weer aan te zetten.
- **Benodigheden:** Het is het beste als de cliënt oortjes of een koptelefoon heeft zodat hij het geluid goed kan horen.
- **Taakafname:** Start de taak, de cliënt krijgt de instructies te horen. Zodra de cliënt antwoord heeft gegeven drukt de diagnosticus op de groene knop: dit is de tijdsmeting. De diagnosticus geeft zoals gebruikelijk via het toetsenbord aan of de cliënt het item correct had of niet.
- **Scoring:** Gebeurt tijdens de afname.

Geheugenspan taak syllables:

- Zie de afname-instructie hierboven.

Letter-klank discriminatie taak:

Deze kan niet worden afgenomen; lees hierboven waarom niet.

Geheugenspan taak non-verbaal:

Deze kan niet afgenomen worden.